

Az OSCE* (EBESZ) küldetése Grúziában 1992–2004: A félkész törvényes rend kudarca

*Ghebali, Victor-Yves: The OSCE Mission to Georgia (1992–2004): The failing art of half-hearted measures.
= Helsinki Monitor, 2004, 4. no. 280–292. p.*

Az EBESZ helyszíni missziói közül az 1992 novemberében életre hívott hosszú távú grúziai misszió jelenleg is aktívak közül a második legrégebbi, a szkopjei bukógát után, amely ugyanabban az évben, augusztusban vette kezdetét. Az EBESZ 1994-es egyesített költségvetése alapján, ez a küldetés több mint 22 millió euróba került, amivel a koszovói misszió után (42 millió euro) a második helyet foglalja el. Az eredetileg felállított nyolcfős nemzetközi személyzet jelenleg több mint száz ügynököt számlál. A grúziai misszió nem diplomáciai megelőzés céljával indult, vagy konfliktus utáni rehabilitációs céllal (olyan funkciók, amelyek az EBESZ tényleges tevékenységi körébe tartoznak), hanem hogy részt vegyenek abban a folyamatban, amelyben a szervezet nyilvánvalóan a legyengébb: konfliktusmegoldás vagy a békefenntartás.

A küldetés elsődleges célja, hogy Dél-Oszétia kérdésének rendezését elősegítse, amely egyike azon két területi egységnek, amely elszakadni kíván Grúziától (a másik ilyen Abházia, amely az ENSZ illetékességi körébe tartozik). Dél-Oszétia konfliktusa megdermedt, és semmilyen irányú mozgás vagy változás nem érzékelhető. Az EBESZ számára a helyzet nagyban hasonlatos a Karabakban és a Transzdnyesztria (Moldova) területén kialakultakhoz. Mind a három esetben a fegyveres konfliktus a területi elszakadással végződött, valamint a központi hatóságok vereségével, amely nagyrészt egy harmadik fél támogatásának köszönhető – Örményország Karabak esetében és Oroszország Moldova és Grúzia esetében. Az elszakadó régiók függetlenségüket kikiáltották, és szuverén államot alapítottak, de nem nyertek nemzetközi elismerést. Vezetőik úgy érveltek, hogy ezen területek lakossága nem etnikai kisebbségeket alkot, hanem népeket, amelyek jogosultak az önrendelkezés gyakorlására. Az ilyen konfliktusokat azért nevezik megdermedt konfliktusoknak, mert olyan helyzetet eredményeztek, ahol a katonai demarkációs vonal, amelyet egy tűzszünet jelölt ki (Oroszország hathatós közreműködésével) de facto határként működik, és eközben minden politikai rendezési erőfeszítés kudarcot vallott. Bár ilyen elszigetelődés esetén az erőszakos cselekmények száma alacsony, de ezek a megdermedt konfliktusok – olyan mértékben, amennyiben a fegyveres megoldás lehetősége továbbra is kísértésként hat a központi államra – reaktíválhatók.

Az 1994–2002 között többször is meghosszabbított grúziai misszió mandátuma igen összetett. Része a küldetésnek a tárgyalások folyamatának biztosítása Dél-Oszétia helyzetének meghatározására, az orosz parancsnokság alatt álló katonai alakulatok tevékenységének megfigyelése, az 1992-es tűzszünet betartásának felügyelete az elszakadó térségben, Grúzia és Oroszország közös határainak megfigyelése, különös tekintettel a Csecsenföldre, Ingusföldre és Dagesztánnal közös csomóponton, a demokrácia megszilárdítása Grúzia teljes területén, és végezetül az ENSZ erőfeszítéseinek támogatása, melyeket az abháziai, szintén megdermedt konfliktus megoldására tesz. Tizenkét évnyi tevékenységet követően a misszió távolról sem nevezhető sikeresnek. A kudarcért az EBESZ szisztematikus politikája okolható, melyben alapvetően helyes és megfelelő dön-

* Organization for Security and Co-Operation in Europe – Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ).

téseket hoznak, de azok kivitelezését nem támogatják komolyan. Ez az elemzés a konfliktuskezelés, a határfelügyelet és a katonai csapatok ellenőrzésével, valamint a demokratizálódás kérdéskörével foglalkozik.

2004-ben Grúzia problémái legalább olyan akut módon jelentkeztek. A Grúz Állam képtelen helyreállítani a törvényes rendet a militarizált, maffia típusú, nem demokratikus elszakadó régiók, Dél-Oszétia és Abházia felett, amelyek nyíltan hűségesküt tesznek Moszkva mellett, és élvezik teljes támogatását. A grúz szuverenitás ilyen fekete foltjaihoz még hozzátartozik, hogy akarata ellenére az ország területén három orosz katonai bázis működik (kb. 5000 fővel), és további két orosz parancsnokság alatt álló „békefenntartó” alakulat is állomásozik. Számos kezdeményezés ellenére, amelyek már-már megközelítik a bekebelezés kísérletét, Oroszország célja nem a formális együttműködés a Grúz Állammal, hanem annak hatalma alá hajtása, lehetőleg egy formális megegyezés útján. Amely az elszakadást vagy Oroszország nemkívánatos katonai jelenlétét illeti (két egymással szoros összefüggésben lévő kérdés), az EBESZ kudarcot vallott ezek rendezésében hosszú évek diplomáciai erőfeszítései ellenére. Ez a kudarc nagy jelentőséggel bír. Az EBESZ nemcsak passzív maradt, mikor tanúja volt kvázi bekebelezési cselekményeknek és egyes alapvető normák megsértésének, de továbbra is folytatja a közvetítést”, amely már semmilyen körülmények között nem nevezhető ezen a néven. Ezek a megdermedt konfliktusok két, egyformán kevésbé kívánatos alternatívát biztosítanak az EBESZ számára, az egyik, hogy nyíltan konfrontálódnak Moszkvával, a másik, hogy tovább folytatják a reménytelen és eleve kudarcra ítélt tárgyalások sorozatát. Az EBESZ a két rossz közül gyaníthatóan a kisebbiket választotta. Ennek megfelelően a szakadár vezetőség minden egyes formális engedményét egy-egy, a helyes irányba megtett lépésnek tekinti.

Ennek a politikának a fenntarthatóságát elősegítheti, ha a Baku–Tbiliszi–Ceyhan kőolajvezeték átadják, és működtetése beindul (a tervek szerint 2005-ben), mivel mind az Egyesült Államok, mind az Európai Unió stratégiai érdekei nemcsak egy nyugatbarát, de feltétlenül stabil Grúz Államot kívánnak meg.

Bosznay Csaba